

POHJOISEN KESKI-SUOMEN YMPÄRISTÖPALVELUJEN
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON SUUNNITELMA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN SEKÄ
VALVONTATEHTÄVIEN JÄRJESTÄMISEKSI

2026–2028

Päivitys vuodelle 2026

Ympäristölautakunta 27.1.2026

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
1.1	ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOJÄRJESTELMÄN YLEISKUVAUS JA TEHTÄVÄT.....	4
2	ALUEELLISET JA KUNTIEN SUUNNITELMAT	5
3	VOIMAVARAT.....	5
3.1	HENKILÖRESURSSIT, VASTUUALUEET JA TYÖNJAKO.....	5
3.2	HENKILÖKUNNAN PÄTEVYYDEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN	7
4	TIETOJÄRJESTELMÄT.....	8
5	YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	8
5.1	VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ.....	8
5.2	ERITYISTILANNEVIESTINTÄ.....	9
6	MAKSUT	9
6.1	ELÄINLÄÄKINNÄN MAKSUT.....	9
6.2	VALVONTATEHTÄVISTÄ PERITTÄVÄT MAKSUT	10
7	VALVONNAN TOIMEENPANO	10
8	ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	11
8.1	ELÄINTAUTIVALMIUS	11
8.2	ELÄINTAUTIEPÄILYT JA -TAPAUKSET	11
8.3	ELÄINTAUTIEN ILMOITTAMINEN.....	12
8.4	ELÄINTAUTEJA TUTKIVAT LABORATORIOT.....	12
8.5	PAKOLLINEN JA VAPAAEHTOINEN TERVEYSVALVONTA.....	12
8.6	VESIVILJELYLAITOSTEN TERVEYSVALVONTA.....	13
8.7	MUU ELÄINTAUTIVALVONTA	13
9	ELÄINTEN TUNNISTAMISEN JA REKISTERÖINNIN VALVONTA.....	14
10	ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA.....	15
11	SISÄMARKKINAKAUPPA, VIENI JA TUONTI	15
11.1	SISÄMARKKINAKAUPPA.....	15
11.2	VIENI EU:N ULKOPUOLISIIN MAIHIN.....	16
11.3	TUONTI EU:N ULKOPUOLELTA JA ELÄINLÄÄKINNÄLLINEN RAJATARKASTUS.....	17
12	ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA	17
12.1	EPÄILYYN PERUSTUVA ELÄINSUOJELUTARKASTUS	18
12.2	LUVAN- JA ILMOITUKSENVARAISEEN TOIMINTAAN ILMAN EPÄILYÄ KOHDISTUVA TARKASTUS.....	19
12.3	ELÄINKULJETUKSET	19
12.4	TEURASTAMOT JA PIENTEURASTAMOT	19
12.5	RESURSSIEN RIITTÄVYYS ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONNASSA.....	20
13	ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET	20
13.1	SIVUTUOTELAITOSTEN HYVÄKSYNTÄ JA VALVONTA.....	20
13.2	SIVUTUOTTEITA KÄYTTÄVIEN JA HÄVITTÄVIEN TOIMIJOIDEN VALVONTA.....	21
14	EHDOLLISUUDEN VALVONTA	22
15	ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN	22
15.1	YLEISEN EDUN KANNALTA VÄLTTÄMÄTTÖMÄT ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	22
15.2	ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMISVASTUU.....	23
15.3	PALVELUJEN JÄRJESTÄMISTAVAT.....	26
15.4	ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN SAATAVUUS.....	27
15.5	TOIMINTAEDELLYTYKSET ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN TUOTTAMISEEN	27
15.6	KIIREELLINEN ELÄINLÄÄKÄRIAPU.....	28
15.7	ELÄINTERVEYSKÄYNNIT	29
15.8	TERVEYDENHUOLTOKÄYNNIT JA -SUUNNITELMAT.....	29
15.9	JÄRJESTÄMISVASTUUTA TÄYDENTÄVÄT ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT.....	30
15.10	JULKISIN VAROIN TUETTUJA ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJA KOSKEVA AVOIMUUS- JA RAPORTOINTIVELVOLLISUUS ..	31
16	SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI.....	32

16.1	KUNNAN SUUNNITELMAT	32
16.2	ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN KÄYTÖN TILASTOINTI	32
16.3	MUU RAPORTOINTI.....	32
16.4	TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	33
LIITELUETTELO.....		33

1 JOHDANTO

Eläinlääkintähuollon suunnitelma (EHO) pohjautuu uuteen eläinlääkintähuoltolakiin (285/2023), joka tuli voimaan 1.1.2026. Suunnitelma koskee eläinlääkäripalveluiden ja valvontatehtävien järjestämistä Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueella. Yhteistoiminta on aloitettu 1.1.2013 ja ympäristöpalveluiden yhteistoiminta-alueeseen eläinlääkintähuollon osalta kuuluvat kunnat Viitasaari, Pihtipudas, Kinnula, Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Kivijärvi ja Kyyjärvi. Suunnitelman laadinnassa on noudatettu Ruokaviraston ohjetta ”Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO) 2026–2028”.

Tämä suunnitelma on eläinlääkintähuoltolain 6 §:n tarkoittama järjestäjän suunnitelma. Suunnitelma sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta. Suunnitelmassa kuvataan myös valvontatehtävien järjestäminen. Suunnitelman sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Kunnaneläinlääkärin valvontatehtävistä on säädetty eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetusta laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa. Velvollisuudesta laatia elintarvikevalvontaa koskeva suunnitelma säädetään elintarvikelaissa.

1.1 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Paikallistasolla eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue. Kunta järjestää valtion vastuulla olevien kunnaneläinlääkärille nimettyjen valvontatehtävien hoitamisen. Kunnalle maksetaan näistä valvontatehtävistä todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Kunta järjestää merkittävän osan eläinlääkäripalveluista kuten eläinlääkintähuoltolain edellyttämän peruseläinlääkäripalvelun arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun kaikkina vuorokaudenaikoina.

Eläinlääkintähuoltolain keskeisenä tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa eläinlääkintähuollossa ja kuntien on muun muassa peruseläinlääkäripalvelun osana järjestettävä tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon palveluja kysyntää vastaavasti. Yksityiset eläinlääkäripalvelut täydentävät palvelutarjontaa kohdistuen suurimmalta osalta pieneläimiin ja hevosiin sisältäen myös erikoiseläinlääkäritason palveluja, joita kunnatkin halutessaan voivat järjestää.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden yhteistoiminta-alueen asukasluku on 26 669 (6/2025) ja pinta-ala on 6299 km². Alue on maatalousvaltaista. Suurin osa eläintiloista on lypsykarjatiljoja. Lisäksi alueella on emolehmätiloja ja lihakarjatiljoja. Tuotantosikaloita ja -kanaloita on vähän. Pienimuotoiseen toimintaa kuuluvia kanaloita on alueella muutamia. Yhteistoiminta-alueella tuotantoeläintilojen määrä on viime vuosina vähentynyt ja tuotantoeläimiä on keskitetty suurempiin yksiköihin. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys on kasvanut. Ennaltaehkäisyllä pyritään vähentämään eläinten sairauksien esiintyvyyttä ja sairauksista aiheutuvia ongelmia sekä vähentämään

eläinsuojelullisia ongelmia neuvonnan avulla. Toisaalta tilakokojen kasvu, alati muuttuvat tukijärjestelmät, maidon hinnan laskeminen, epävarmuus ja tuottajien loppuun palaminen aiheuttavat lisähaasteita eläinten hyvinvoinnin kehitykselle

Eläinsuojelulliset epäkohdat ovat olleet viime aikoina laajasti esillä tiedotusvälineissä, ja eläinlääkärien rooli eläinsuojeluvalvojina on korostunut. Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden yhteistoiminta-alueelle on perustettu 2022 toinen valvontaeläinlääkäri virka eläinsuojeluvalvonnan ja muiden kunnaneläinlääkäriille nimettyjen valvontatehtävien hoitamiseksi. Vuodelle 2026 perustettiin määräaikainen valvontaeläinlääkäri virka tehtävien hoidon turvaamiseksi. Praktikkoeläinlääkärit avustavat tarvittaessa valvontaeläinlääkäreitä eläinsuojelutarkastuksilla ja tekevät tarvittaessa myös muita valvontakäyntejä. Valvontaeläinlääkärien virat mahdollistavat eläinsuojeluvalvonnan tehostamisen sekä jäävittömän hoitamisen. Uutta eläinten hyvinvointilakia on sovellettu vuoden 2024 alusta alkaen.

Lemmikkieläimet ovat tänä päivänä perheenjäsenen asemassa ja niiden hoidolle asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Lisäksi kesäisin alueella lomailevien mökkiläisten lemmikit työllistävät alueen eläinlääkäreitä jonkin verran.

Myös hevostaloudella on merkittävä rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä sekä alueen elinkeino- ja harrastetoimintana. Hevosten kasvatustoiminta lisää jonkin verran varsinkin kevät- ja kesäaikaan eläinlääkäreiden työtä hevosten varsotusten ja keinosiemennystoiminnan parissa.

Ympäristöpalveluiden alueella on 11 elintarvikelaitosta (11/2025). Valvontaeläinlääkärit vastaavat alueen laitosvalvonnan toteutumisesta. Valvontaeläinlääkärit tekevät alkutuotannon valvonnasta eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaa sisältäen maitotilojen, lihatilojen, kalastajien, munantuottajien ja hunajantuottajien hygienia tarkastukset.

2 ALUEELLISET JA KUNTIEN SUUNNITELMAT

Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2026 on samat kuin Ruokaviraston kunnille osoittamat painopisteet:

- Kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä

3 VOIMAVARAT

3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinlääkintähuollon resurssien arvioimiseksi on tehty resurssitarpeen kartoitus (liite 2). Kartoitus on vuodelta 2025. Resurssitarpeen kartoituksesta ilmenee yhteistoiminta-alueen tuotantoeläintilojen lukumäärät, lemmikkien määrä, terveydenhuoltosopimusten määrä, eläinlääkäreiden tekemien sairasmatkojen määrä virka-aikana ja päivystysaikana, pieneläinkäynnit vastaanotolla virka-aikana ja päivystysaikana ja terveystalvontaojelmiiin kuuluvat tilat, eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvät kohteet, sivutuotevalvontakohteet ja eläinlääkintähuollon henkilöresurssit henkilötyövuosina sekä muiden kuin eläinlääkäreiden työpanos eläinlääkintähuollon tehtävissä.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueella on 6,7 kunnaneläinlääkärin virkaa, joista yksi on kiertävän eläinlääkärin osa-aikainen virka, ja kaksi valvontaeläinlääkärin virkaa sekä yksi määräaikainen valvontaeläinlääkärin virka. Toinen valvontaeläinlääkäri toimii myös vastaavana eläinlääkärinä eli praktikkokunnaneläinlääkäreiden lähiesihenkilönä, jonka tehtäviin on varattu puolet työajasta.

Keski-Suomen ympäristöterveydenhuollon yksiköt ovat tehneet yhteistyösopimuksen eläinsuojelulain ja eläntautilain mukaisten valvontatehtävien hoitamisesta. Yhteistyösopimuksen puitteissa Laukaan valvontaeläinlääkäri on tarvittaessa tehnyt valvontatehtäviä Pohjoisen Keski-Suomen alueella.

Alueella on yksi yksityinen pieneläinvastaanotto Saarijärvellä. Pihtiputaalla ja Viitasaarella on yksityispraktiikkaa tekeviä eläinlääkäreitä.

Ympäristöpalveluiden palvelualuejohtaja sekä vastaava eläinlääkäri tekevät eläinlääkintähuoltoon liittyvät hallinnolliset tehtävät ja eläinlääkintähuolto on ympäristölautakunnan alainen. Ympäristöpalvelujen lupasihteeri ja toimistos sihteeri toimivat myös eläinlääkintähuollon toimistosihtereinä vastaten osaltaan toimistotehtävistä. Siivoojat käyvät sopimusten mukaan siivoamassa kaikkien toimipisteiden vastaanottotiloja.

Puhelinvastaanotto ja ajanvaraus on arki-aamuisin klo 8.00–9.30. Eläinlääkäripäivystys on arkisin klo 16.00–8.00 viikonloppuisin pe klo 16.00–ma klo 8.00.

Kunnaneläinlääkäreillä ei ole selvää erikoistumista tiettyihin tehtäviin, vaan he tekevät kaikki sekapraktiikkaa ja terveydenhuoltoa. Pieneläimiä hoidetaan kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla käytettävissä olevin resurssein. Kunnan tarjoamat eläinlääkintäpalvelut on määritetty eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaisesti kunnallisen eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuun päätöksellä.

Vuoden 2026 alusta suurelänpäivystys järjestetään yhdellä koko toimialueen kattavalla päivystysalueella. Pieneläinpäivystys on eriytetty ja ostettu Jyväskylän kaupungilta. Jyväskylä hallinnoi pieneläinpäivystystä ja laskuttaa muita kuntia sopimuksen ja käyntimäärien mukaan. Käytössä on maksullinen päivystyspuhelin.

Suunnitelma työnjaosta yhteistoiminta-alueella

Eläinlääkintähuollon palvelut tuotetaan pääasiassa omalla henkilöstöllä. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat peruseläinlääkintähuollosta ja terveydenhuollosta hyötyeläinten osalta kokonaan ja

pieneläinten peruseläinlääkintäpalvelusta. Vaativimmissa pieneläintapauksissa käytetään apuna lähellä olevia yksityisiä klinikoita. Samoin vaativimmissa hevostapauksissa käytetään apuna yksityisiä klinikoita.

Pieneläinpäivystys ostetaan Jyväskylän kaupungilta, joka on tehnyt sopimuksen Evidensian kanssa.

Kunnaneläinlääkärit voivat osallistua tarvittaessa myös valvontatehtävien toteutukseen jääviysnäkökohdat huomioiden. Varsinkin eläintautivalvonta on lähellä kunnaneläinlääkäreiden työtä ja aiheuttaa vähiten jääviysongelmia.

3.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Ennen työsuhteen solmimista varmistetaan henkilöstön pätevyys työ- ja opiskelutodistuksin sekä tarkistamalla eläinlääkärinoikeudet Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä:

<https://tietolaari.ruokavirasto.fi/tietolaari/sheets/11> Kunnaneläinlääkäri virassa olevan henkilön tulee olla eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain (29/2000) 43 §:n mukaan laillistettu eläinlääkäri ja perehtynyt virkaan kuuluviin tehtäviin.

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain 18 §:ssä säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Lisäksi valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan tulisi päästä ammatilliseen lisäkoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa.

Viitasaaren kaupungin työntekijöille on laadittu toimialakohtainen koulutussuunnitelma. Viimeisin versio on vuodelle 2026. Eläinlääkäreiden tavoitteena on koulutuksen avulla lisätä ammatillista osaamista. Lisäksi valvontatehtävien hoitamisen osalta kouluttaudutaan lainsäädösten hallinnassa. Eläinlääkärit osallistuvat Eläinlääkäripäiville, Ruokaviraston järjestämiin työkokouksiin ja tarvittaessa muihin ammatillisiin koulutuksiin.

Näiden lisäksi eläinlääkärit pyrkivät osallistumaan Ruokaviraston järjestämille koulutuspäiville, tuotantoeläinlääkäripäiville ja muille jatkokoulutuskursseille vuorotellen mahdollisuuksien mukaan. Sijaisjärjestelyt koulutusten aikana hoidetaan pääsääntöisesti sisäisesti. Ruokaviraston koulutusten materiaalit tallennetaan pääsääntöisesti Pikanttiin, josta ne on mahdollista katsoa jälkikäteen. Lisäksi alueen kaksi nimettyä valmiuseläinlääkäriä saavat lisäkoulutusta tautien vastustamistyöhön.

Toinen valvontaeläinlääkäri on suorittanut Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan järjestämän ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin tutkinnon. Yksi kunnaneläinlääkäreistä tekee väitöskirjatutkimusta.

Ympäristöpalveluiden työntekijöillä on mahdollista osallistua myös Eduhousen järjestämiin verkkokoulutuksiin. Alustalla on muun muassa juridiikan ja hallinnon koulutuksia.

4 TIETOJÄRJESTELMÄT

Eläinlääkinnän tietojärjestelmät

Eläinlääkäreillä on käytössään potilastietoja, laskutusta ja raportointia varten KliniQ-ohjelmisto. Lisäksi praktikkoeläinlääkäreiden käytössä on sioille ja naudoille tarkoitettut Sikava- että Naseva-terveydenhuollon seurantajärjestelmät, joihin terveydenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat päivitetään. Lääkekirjanpito hoidetaan näillä ohjelmilla. Eläinlääkärit raportoivat mikrobilääkkeiden käytöstä eläinlääkäriohjelman tai Ruokaviraston Vetportti-sivuston kautta.

Eläinlääkärit käyttävät Hippoksen Heppa-järjestelmää, jonka kautta mm. hevosten rokotetiedot lähetetään suoraan Hippokselle ja Kennelliiton Omakoira-järjestelmää, jolla voidaan koirapentueiden tunnistusmerkintätiedot kirjata sähköisesti kennelliiton tietokantoihin.

Viranomaiskäytössä olevat tietojärjestelmät

Valvonta-asiakirjat luodaan ja tallennetaan Microsoftin alustoilla sekä paperiversiot säilytettävistä asiakirjoista tallennetaan valvontaeläinlääkäreiden toimiston kansioihin.

Ruokaviraston eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri on tietojärjestelmä, jonne ilmoitetaan pitopaikkojen ja pidettävien tuotantoeläinten lisäksi haaskapaikat sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteet. Kunnaneläinlääkäreillä on oikeudet myös nauta-, sika-, lammas- ja vuohirekisteriin, koirarekisteriin, eläintenpitokieltorekisteriin ja ELTE-järjestelmään. ELTE-järjestelmä toimii eri perustein annettavien eläinten siirtokieltöjen asettamis- ja tallennuspaikkana. Ruokavirasto tiedottaa eläinlääkäreitä Pikantti-sivuston kautta. Siellä on ajantasaista tietoa eläinlääkintähuollon ja elintarvikevalvonnan viranomaistehtävistä. Alkutuotannon valvonnan ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvontatiedot kirjataan VATI-järjestelmään. Ruokaviraston sovelluksiin haetaan käyttöoikeuksia Pääsynhallinta-järjestelmän kautta.

Traces NT (Trade Control and Expert System New Technology) on EU-komission ylläpitämä, selainpohjainen järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n sisäisissä siirroissa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolelta. Järjestelmän käytön hallitsee valvontaeläinlääkärien lisäksi osa praktikkoeläinlääkäreistä. Toinen valvontaeläinlääkäreistä vastaa ensisijaisesti terveystodistuksien laatimisesta. Ruokavirasto hallinnoi käyttäjätunnuksia ja kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on oikeus käyttää järjestelmää. Järjestelmä on kuvattu tarkemmin kappaleessa 11.

5 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

5.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säädetty viranomaisten ilmoitus- ja yhteistyövelvollisuuksista. Ruokavirasto, paikallinen poliisi ja Elinvoimakeskus ovat tärkeimmät ympäristöpalveluiden ulkopuoliset viranomaiset, joihin pidetään yhteyttä. Ruokaviraston kanssa pidetään yhteyttä sähköpostitse ja puhelimitse sekä Teams-kokouksin. Lisäksi yhteistyötä tehdään tarvittaessa paikallisen sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten lakkauttaminen vuoden 2026 alussa ja tehtävien siirtyminen Ruokaviraston ja Elinvoimakeskusten alaisuuteen tulee vaikuttamaan viranomaisyhteistyöhön vuonna 2026.

Eläinlääkintähuollon tiimipalavereita, joihin kaikki yksikön eläinlääkärit pyritään saamaan paikalle, järjestetään 4–10 kertaa vuodessa. Suurin osa palavereista pidetään Teams-yhteydellä, mikä helpottaa praktikkoeläinlääkärien osallistumista.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluilla on omat internetsivut www.pkylt.fi, joilta löytyvät eläinlääkintähuollon yhteystiedot ja ajanvarausajat. Saarijärven ja Pihtiputaan vastaanotoilla on myös omat Facebook-tilit tiedottamista varten. Kaikilla viranhaltijoilla on sähköpostiosoitteet etunimi.sukunimi@viitasaari.fi. Pitkäaikaisille sijaisille on myös perustettu omat sähköpostiosoitteet. Valvontaeläinlääkäreillä on lisäksi käytössä palvelusähköposti valvontaelainlaakari@viitasaari.fi, jota kaikki virkaeläinlääkärit pääsevät lukemaan.

Tarvittaessa eläinlääkintähuoltoa koskevista asioista tiedotetaan paikallislehdessä. Ympäristölautakunnan päätökset ja esityslistat ovat myös nähtävillä ympäristöpalveluiden kotisivuilla.

Palvelualuejohtaja vastaa viime kädessä ympäristöterveydenhuollon kokonaistiedottamisesta.

5.2 Eriyistilanneviestintä

Eriyistilanneviestintä on kuvattu valmiussuunnitelmassa.

6 MAKSUT

6.1 Eläinlääkinnän maksut

Kunnaneläinlääkäri perii oman palkkionsa asiakkaaltaan siten kuin virkaehtosopimuksessa on määritelty. Kunnaneläinlääkäri saa periä maksun asiakkaalta myös tilanteissa, joissa asiakas jättää saapumatta vastaanotolle ennalta varattuna aikana ilman hyväksyttävää syytä.

Eläinlääkintähuoltolain 14 §:n mukaan eläinten pitopaikassa annettavien 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen käyntipalkkiosta ja matkakustannusten korvauksesta omistajalta tai haltijalta peritään enintään se järjestäjän määrittelemä määrä, joka on kohtuullinen ottaen huomioon alueella

suoritettavien käyntimatkojen pituudet ja niistä aiheutuvat palvelujen hintaerot sekä asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Loppuosa peritään järjestäjältä ja tätä osuutta kutsutaan subventioksi.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluissa on ollut jo pitkään käytössä koko alueella yhtenäiset subventiot. Hevoset eivät kuulu subvention piiriin. Subvention omavastuuosuutena peritään tuotantoeläinten hoitoon kohdistuvasta käyntimaksusta kunnaneläinlääkäritaksan mukainen 25 km:n menomatkaa vastaava osuus ja matkakustannuksista 25 km:n edestakaista matkaa vastaava osuus. Eläinlääkäri laskuttaa omavastuun ylimenevän osan (subvention) Viitasaaren kaupungilta (Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluilta).

Eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaan julkisten palveluiden järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan 9 §:ssä tarkoitetuista nk. järjestämismaksuihin kuuluvista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Maksu voidaan periä myös tapauksissa, joissa on ilman hyväksyttävää syytä jätetty saapumatta vastaanotolle ennakolta varattuna aikana.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluissa on käytössä klinikka- ja laitemaksut sekä ja keskitetystä yhteydenottopalvelusta perittävä maksu. Klinikkamaksu on vastaanotosta ja tehtävästä toimenpiteestä riippuen 5–17 €. Laitemaksu kaikilla vastaanotoilla 5 € / käytetty laite: lisähappi, inhalaatioanestesia, pieneläinultra, verinäyteanalysointilaitteet, hammaskivenpoistolaitte.

Eläinlääkintähuoltolain 17 §:n mukaan kunta voi järjestää muitakin kuin järjestämismaksuihin kuuluvia palveluita. Näitä palveluita kutsutaan täydentäviksi palveluiksi. Kuntalaissa säädetään velvollisuudesta hinnoitella kilpailutilanteessa markkinoilla tarjottavat palvelut markkinaperusteisesti. Järjestäjän perimäksi nk. täydentävien eläinlääkäripalvelujen markkinaperusteiseksi hinnaksi on määritetty 68,00 €/h sis. alv 25,5 % (Pohjoisen Keski-Suomen ympäristölautakunta 10.12.2025 § 87).

6.2 Valvontatehtävistä perittävät maksut

Ruokavirasto ohjeistaa valvontatehtävien laskutuksista ja kunnalle valtion valvontatehtävistä maksettavista korvauksista.

7 VALVONNAN TOIMEENPANO

Järjestäjän on huolehdittava eläintautitilaisissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisten ja valtakunnallisten valvontaa koskevien suunnitelmien mukaisesti. (Eläinlääkintähuoltolaki 20 §)

Suunnitelmassa kuvataan valvontatehtävien järjestäminen. Suunnitelman sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näyttötoista ja muista toimenpiteistä. Valvontaa pyritään suuntaamaan riskiperusteisesti ottaen kuitenkin huomioon säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna että epäilyyn perustuvana. Osa valvonnoista voidaan toteuttaa Ruokaviraston ohjeistamina hankkeina.

8 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

8.1 Eläintautivalmius

Varautuminen eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet, tarvittavan välineistön nopea saatavuus ja välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen poikkeustilanteessa on oltava suunniteltuna etukäteen. Eläintautivalvonnasta vastaavat sekä praktikot että valvontaeläinlääkärit.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Ruokavirasto ohjeistaa kunnaneläinlääkäreitä tarvittaessa. Luokan A tautitapauksissa valmiuseläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat taudinpurkauksen hoitoon. Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueella Karstulassa työskentelevä kunnaneläinlääkäri ja toinen valvontaeläinlääkäri ovat valmiuseläinlääkäreitä. Ruokavirasto pitää luetteloa valmiuseläinlääkäreistä ja tautia epäiltäessä ja taudinpurkauksen varhaisessa vaiheessa käytetään ensisijaisesti toimialueen virka- ja valmiuseläinlääkäreitä. Ensisijaisesti valvonta- ja valmiuseläinlääkärit huolehtivat A-luokan tautitapaukset, mutta tarvittaessa yksi kunnaneläinlääkäri jää hoitamaan praktiikkaa muiden osallistuessa taudinpurkauksen hoitoon. Tällöin työtehtävät priorisoidaan niin, että hoidetaan kiireellistä apua tarvitsevat eläimet.

Eläintautivalmiutena on vastaanotoilla ja valvontaeläinlääkärien työhuoneessa suojavaatteita, välineitä veri- ja ulostenäytteenottoa varten. Varsinaista erillistä valmiusvarastoa ei ole.

8.2 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Tarttuvat eläintaudit jakautuvat luokkiin A-E eläintaudin vakavuuden perusteella. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa kunnaneläinlääkäri. Ilmoitettavia eläintauteja koskee velvollisuus ilmoittaa taudin esiintymisestä tai sen epäilystä. Lainsäädännön perusteella kunnaneläinlääkäri on velvollinen ilmoittamaan erikseen lueteltujen zoonosien esiintyminen terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Epäily tarttuvasta taudista voi syntyä joko tilalla eläimen kliinisten oireiden perusteella, tuotannon tunnuslukuja tarkasteltaessa tai näytetutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Tuottaja voi ottaa myös

suoraan yhteyttä eläinlääkəriin epäilystään. Kunnaneläinlääkəri voi vastaanottaa ilmoituksen taudista toiselta eläinlääkəriltä. Tällöin kunnaneläinlääkəri viipymättä tutkii eläimen, jossa epäillään vastustettavaa tautia tai uutta vakavaa eläintautia ja arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Epäilyn kynnyks pidetään riittävän alhaisena, koska Suomen hyvä eläintautitilanne saattaa muuttua nopeasti.

Kunnaneläinlääkəri huolehtii eläinterveys säännösten ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöön panosta ja jatkotoimenpiteistä. Tarvittaessa eläintautitapauksissa suoritetaan saneeraustoimenpiteitä, huolehditaan mahdollisten rajoittavien määräysten ja toimenpidemääräysten antamisesta, selvitetään taudin alkuperä ja levinneisyys, huolehditaan tiedottamisesta ja tehdään yhteistyötä elinkeinon kanssa vahinkojen minimoimiseksi ja uusien tartuntojen ehkäisemiseksi Ruokaviraston ohjauksessa.

8.3 Eläintautien ilmoittaminen

Ruokavirasto tekee päätöksen virallisesta eläintautiepäilystä. Kunnaneläinlääkərin on tehtävä tautiepäilystä ilmoitus Ruokavirastoon viipymättä, jos ilmoitus koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia. Valvottavista ja Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (325/2021) mukaisista eläintaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintaudeista ilmoitetaan vain kuukausiyhteenvedossa kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä.

Osa eläintaudeista voi tarttua myös ihmiseen, esimerkkinä salmonella, EHEC-bakteeri ja lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen. Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta kunnaneläinlääkəri on oltava yhteistyössä terveydenhuollon (tartuntataudeista vastaava tai johtava lääkäri) kanssa. Yhteystiedot ovat valmiussuunnitelmassa. Kunnaneläinlääkəri on tarvittaessa ilmoitettava kunnan terveystoimikunnille ja muille eri tauteja koskevissa säädöksissä edellytetyille tahoille, kuten esim. meijereille ja teurastamoille.

8.4 Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Eläintautilain (76/2021) luvussa 11 säädetään eläintauteja tutkivia laboratorioita koskevista vaatimuksista ja vastustettavia eläintauteja voidaan tutkia ainoastaan Ruokavirastossa tai Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Ruokavirasto ylläpitää julkista rekisteriä vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista.

8.5 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystoiminta

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveystoimintaohjelman vähimmäistaso. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellavalvonta.

Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta. Alueella on muutamia vapaaehtoisiiin terveysvalvontaohjelmiin kuuluvia tiloja.

Valvontaeläinlääkäri tekee pääsääntöisesti pitopaikkojen terveystuokitukseen liittyvät tilakäynnit ja salmonellavalvontaohjelmien osalta seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädöstenmukaisuutta ja hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii pakolliseen terveysvalvontaan liittyvien tilakäyntien suunnitelmallisesta toteutumisesta. Hän myös välittää terveysvalvonnasta saadut tiedot Ruokavirastoon, joka tekee viralliset päätökset terveysvalvonnan luokituksista. Jos terveysvalvonta ei toteudu säädösten mukaisesti, valvontaeläinlääkäri ilmoittaa Ruokavirastoon, joka suunnittelee, kuinka toimitaan tässä tilanteessa.

Terveysvalvontaan kuuluvat toimijat löytyvät valvontaeläinlääkäriin tiedostoista Teamsista ja kansioista liittymisasiakirjoiin, tilakäynteineen ja tutkimustuloksineen, josta ne ovat helposti sijaistenkin käytettävissä. Terveysvalvonnan tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä tautikohtaisesti ja Ruokaviraston Pikantti-sivustolta. Toimija vastaa vapaaehtoisen terveysvalvonnan kustannuksista.

8.6 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotot tehdään pääosin riskiperusteisesti. Ruokaviraston vuosittaisessa ohjeessa luokitellaan laitokset riskiluokkiin laitostyyppin mukaisesti ja ohjeistetaan valvonnan perustaso tietyn tyyppisille laitoksille. Valvontaeläinlääkäri tekee tarkastukset ja näytteenotot Ruokaviraston ohjeistamalla tavalla. Tarkastusten yhteydessä havainnoidaan laitoksen riskejä saada ja levittää tauteja ja nämä riskit raportoidaan tarkastuskertomuksessa. Olennainen osa tarkastusta on kirjanpitoon ja omavalvonnan kuvaukseen perehtyminen.

Kalanpoikasia kasvattavat vesiviljelylaitokset tarkastetaan kerran vuodessa ja ruokakalalaitokset sekä hautomot kolmen vuoden välein. Laitoksia tarkastava valvontaeläinlääkäri huolehtii myös näytteiden otosta ja lähettää tarkastuksesta täytetyn lomakkeen Ruokavirastoon. Jos vesiviljelylaitoksessa havaitaan tarttuva kalatauti, laitokselle annetaan rajoittavat määräykset ja valvontaeläinlääkäri suorittaa tarvittavat saneeraustoimenpiteet kalatautisäännösten ja Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

8.7 Muu eläintautivalvonta

Ruokavirasto pyytää seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa näytteiden otosta perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön. Tällaisia erikseen vuosittain otettavia seurantanäytteitä on esim. lintuinfluenssan varalta otettavat näytteet tiloilta. Näytteenoton toteutumisesta vastaa valvontaeläinlääkäri ja apuna voi tarvittaessa olla kunnaneläinlääkäri. Tiedot näytteenotosta toimitetaan Ruokavirastoon.

Pohjoisen Keski-Suomen Ympäristöpalveluiden alueella on yksi oriasema. Valvontaeläinlääkäri käy kolmen vuoden välein tekemässä oriasemalla viranomaistarkastuksen.

Turkistarhojen suojautumista lintuinfluenssaa vastaan on seurattu vuosittain tarkastuskäynneillä Ruokavirastosta saadun ohjeistuksen mukaisesti.

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimena on sikojen ulkonapito kielletty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (404/2021). Ulkonapito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Valvontaeläinlääkärit valvovat sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai epäilytapauksessa. Ulkonapidosta ilmoittaneista toimijoista pidetään kirjaa ja muutokset toiminnassa toimitetaan tiedoksi Ruokavirastoon.

9 ELÄINTEN TUNNISTAMISEN JA REKISTERÖINNIN VALVONTA

Maaeläinten, kuten nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien, siipikarjan, mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat), hirvieläinten (pl. poronhoitoalueen porot), hevoseläinten ja tuotantokanien pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat sekä eläintenpito Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin sähköisen asiointisovelluksen kautta tai oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee kaikkia maaeläimiä, lukuun ottamatta lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja eläinlääkärien vastaanottoja ja klinikoita.

Ammattimaiseen tai muutoin laajamittaiseen seura- ja harrastuseläinten pitoon sekä avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitotoimintaan liittyvät pitopaikat tulee rekisteröidä eläinten hyvinvointilain nojalla tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Rekisteröitäessä pitopaikkoja, joissa harjoitetaan kotieläinpihan pitoa, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhausta tai riistanhoidollista tarhausta, tai ammattimaista tai muutoin laajamittaista hevoseläinten pitoa, toimijan tulee ilmoittaa Ruokavirastolle myös eläinten hyvinvointilain edellyttämät lisätiedot.

Vesiviljelyeläinten pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat ilmoittamalla pitopaikka Elinvoimakeskukselle. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee lähes kaikkia vesieläimiä, lukuun ottamatta esimerkiksi lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja väliaikaista sumpusta pyyntivesistössä.

Eläintenpitäjän tulee eläinterveysäännösten mukaan merkitä hallinnassaan olevat eläimet yksilöllisellä Ruokaviraston hyväksymällä tunnistimella (nauta, lammas, vuohi, hevonen, kameli ja hirvieläin) tai pitopaikkakohtaisella merkintätunnuksella (sika). Koirat tulee merkitä mikrosirulla ja koiran haltijan tulee rekisteröidä koiransa Ruokaviraston koirarekisteriin.

Kunnaneläinlääkärit ovat toimivaltaisia viranomaisia eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin asioissa. Varsinkin hevosten ja koirien tunnistamista ja rekisteröintiä valvotaan muiden tarkastuksien yhteydessä. Tiloilla tehtäviä eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin tarkastuksia suorittavat erityisesti Elinvoimakeskuksen tarkastajat.

Mikäli kunnaneläinlääkäri havaitsee muun tarkastuksen yhteydessä tai potilaskäynnillä puutteita eläinten merkinnöissä, ryhdytään tarvittaviin hallinnollisiin toimiin. Epäkohdan korjaamiseksi annetaan kehoitus ja asianosaista kuullaan. Tarvittaessa tehdään hallintopäätös asiasta. Asiakirjat toimitetaan tiedoksi Ruokavirastoon. Ruokavirasto voi antaa havaitun epäkohdan vuoksi seuraamusmaksun, jos tapauksesta ei tehdä tutkintapyyntöä poliisille.

Jos epäkohta on havaittu nauta-, lammas- tai vuohitilalla, ilmoitetaan havainnoista myös Elinvoimakeskukseen.

10 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA

Eläinlääkärit pitävät sähköistä kirjanpitoa käyttämistään lääkkeistä, lääkkeiden luovutuksesta ja määräämisestä sekä hävitetyistä lääkkeistä ja valvovat tuotantotilojen lääkkeiden käyttöä ja lääkekirjanpitoa terveydenhuoltokäynneillä ja maitohygieniatarkastusten yhteydessä. Ruokavirasto voi tarkastaa joko riskiperusteisesti tai epäilyyn perustuen eläinlääkärin vastaanotto-, tutkimus- ja hoitotilat sekä potilasasiakirjat ja lääkekirjanpidon.

Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärin tekemään tilalla lääkkeiden käytön tarkastuksen. Näitä tehdään lähinnä maidontuotantotiloilla antibioottivahinkoselvitysten yhteydessä.

11 SISÄMARKKINAKAUPPA, VIENTI JA TUONTI

11.1 Sisämarkkinakauppa

Toimijoiden, jotka siirtävät EU:n jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on rekisteröidyttävä eläinten viejiksi. Useimmat Ruokaviraston sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät Ruokaviraston nettisivuilta. Tuontieriä ei tarkastuksessa hyväksytä eikä vientieriä saa lähettää, jollei virkaeläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä. Epäselvissä tapauksissa käännyttään aina Ruokaviraston puoleen.

Sisämarkkinatuonti

Valvontaeläinlääkärit seuraavat Traces NT -järjestelmästä saapuvia eläin- tai tuote-eriä, jotka vaativat virkaeläinlääkärin tarkastusta. Tarkastuksen suorittava eläinlääkäri sovitaan tapauskohtaisesti.

Eläinlääkärit voivat tehdä tarkastuksia myös ilman kehotusta ja myös toimija voi oma aloitteisesti pyytää eläinlääkärää tarkastamaan erät (esim. ETT:n vaatimukset). Traces NT -järjestelmän kautta tulee ilmoitus alueelle saapuvista eläimistä ja tavoitteena on tarkastaa tuojan ensimmäinen tuontierä vuosittain. Tarvittaessa eläinlääkäri voi riskiperusteisesti käydä tarkastamassa muutkin saapuvat eläimet ja niiden asiakirjat.

Tarkastuksessa varmistetaan huolellisesti, että erä, tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset. Virkaeläinlääkäri raportoi itse sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset Traces NT -järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion (ETL 66 §). Jos virkaeläinlääkäri huomaa tai epäilee, ettei tuontierä täytä tuonnille annettuja ehtoja, ottaa hän yhteyttä Ruokavirastoon ja toimii se ohjeiden mukaisesti. Kyseessä voi olla laitton tuonti.

Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Tarkastuksella virkaeläinlääkäri myös varmistaa, että toimija on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen viejäksi. Virkaeläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen.

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on viejän tehtävänä. Eläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa viejän laatiman I-osan. Virkaeläinlääkäri täyttää terveystodistuksen (II-osa) tarkastuksen perusteella.

Rekisteröity hevonen ei tietyin ehdoin tarvitse eläinlääkärin myöntämää terveystodistusta lyhytkestoisilla kilpamatkoilla Pohjoismaissa ja Virossa.

Todistuksen kirjoittanut eläinlääkäri seuraa täyttääkö vastaanottajamaan viranomaisen Traces-terveystodistuksen valvonta- eli III-osion.

11.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Suomesta voidaan viedä EU:n ulkopuolelle vain sellaisia eläviä eläimiä tai eläimistä saatavia tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Lisäksi elävien eläinten ja tuotteiden on oltava siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa. Niiden eläinten ja tuotteiden, joiden viennille EU:n ulkopuolelle on EU-lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, on lisäksi täytettävä nämä vaatimukset. Viejiltä edellytetään rekisteröitymistä Ruokaviraston ylläpitämään viejärekisteriin. Toimija vastaa edellä mainittujen vaatimusten täyttymisestä sekä kohdemaan asettamien tuontivaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä. Jos vientierä kuljetetaan kohdemaan muun kuin EU-jäsenvaltion kautta, toimija vastaa myös kauttakulkua koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä.

Viejän ottaessa yhteyttä yksikköön EU:n ulkopuoliseen maahan liittyvässä vientiasiassa, sovitaan viejän kanssa tapaaminen virkaeläinlääkärin kanssa, ja käydään läpi vientiin liittyvät asiat. Tarvittavat näytteet

otetaan ja todistukset myönnetään, jos vientiehdot täyttyvät. Vietäessä EU:n ulkopuolisiin maihin muita kuin lemmikkejä terveystodistukset laaditaan turvapaperille tai eCert-järjestelmään. Turvapaperille laadittavat eläinlääkintätodistuslomakkeet tilataan Ruokavirastosta. Lemmikkien tarvitsemat todistukset virkaeläinlääkäri voi laatia itse viejän selvittämien ehtojen perusteella. Todistusten jäljennökset on säilytettävä 5 vuoden ajan. Viejä vastaa vientiin liittyvistä kustannuksista.

11.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Kunta käsittelee Traces NT -ilmoitukset ja suorittaa paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun se saa järjestelmästä tai sähköpostitse tiedon, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä tai tutkimus- tai diagnostisia näytteitä. Kunta suorittaa paikallistason toimenpiteet niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

12 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Alueellisten ja paikallisten eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti. Eläinten hyvinvointilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella valvovat kunnaneläinlääkäri, poliisi ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija.

Pohjoisen-Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueella eläinsuojelutyötä tekevät pääasiassa valvontaeläinlääkärit. Tarvittaessa apuna on kunnaneläinlääkäri tai terveystarkastaja. Suomen eläinsuojeluyhdistyksen vapaaehtoiset neuvojat voivat tehdä itsenäisesti neuvonnallisia tarkastuskäyntejä.

Havaittaessa eläinsuojelutarkastuksella eläinten hyvinvointilain vastaista menettelyä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Epäkohtien korjaamiseksi voidaan antaa eläinten hyvinvointilain 93 §:n nojalla määräyksiä tai lainsäädännön vastainen toiminta voidaan kieltää. Tarvittaessa ryhdytään eläinten hyvinvointilain 97 §:n tai 98 §:n nojalla kiireellisiin toimenpiteisiin. Määräyksiä toteuttamiselle annetaan määräaika, jonka umpeuduttua tehdään kohteeseen uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella havaitaan, että annettuja määräyksiä tai kielloja ei ole noudatettu, tehdään myöhemmin uusi tarkastus. Ruokavirastolta voidaan pyytää myös uhkasakkoa päätöksen tehostamiseksi. Jos epäkohdat eivät eläinten hyvinvointilain 93 §:n mukaisista toimista huolimatta korjaannu, voidaan ryhtyä eläinsuojelulain 98 §:n mukaisiin toimiin. Tarvittaessa pyydetään apua Ruokavirastosta.

Tarkastuksista ja hallinnollisista pakkokeinoista tehdään aina kirjalliset asiakirjat, joka toimitetaan eläimen omistajalle tiedoksi. Päätöisasikirjat toimitetaan valitusosoituksineen tiedoksi todisteellisesti. Kaikki asiakirjat skannataan ja tallennetaan valvontaeläinlääkäreiden Teamsiin. Lisäksi alkuperäinen asiakirja arkistoidaan valvontaeläinlääkäreiden kansioon. Tarkastuskertomuksista ja päätöksistä toimitetaan kopiot Ruokavirastoon Formula-lomakkeen kautta.

Tarkastuksista, joilla havaitaan eläinten hyvinvointilain rikkomista, lähetetään tarkastuskertomuksen ja siitä seuranneen päätöksen kopiot sekä mahdolliset muut dokumentit (kuten valokuvat) Sisä-Suomen poliisille eläinten hyvinvointilain 91 §:n mukaisesti. Asiakirjat lähetetään sähköpostilla tai sähköisen rikosilmoituslomakkeen kautta. Virka-apua tarkastuksen turvaamiseksi pyydetään etukäteen Sisä-Suomen poliisiin tilannekeskuksesta sähköpostitse valmiilla esitäytetyllä kaavakkeella tai jos virka-avun tarve ilmenee tarkastuksen yhteydessä yllättäen hätäkeskuksesta puhelimitse. Jos virka-apu pyydetään hätäkeskuksen kautta, toimitetaan jälkikäteen tilannekeskukseen sähköpostilla virka-apupyynnötlomake.

Eläinten hyvinvointilain 97 §:n mukaisissa kiireellisissä tapauksissa eläimille voidaan hankkia hoitoa muualta tai hankkia eläimille hoitaja paikan päälle. Eläimille voidaan hankkia myös rehua tai muita eläimen hyvinvoinnin kannalta ehdottoman välttämättömiä aineita. Lemmikkieläinten vakavissa laiminlyöntitapauksissa päädytään eläinten hyvinvointilain 97 §:n nojalla useimmiten eläinten kiireelliseen haltuunottoon. Lemmikkieläimet toimitetaan pääsääntöisesti pitopaikan sijaintikunnan kanssa sopimuksen tehneeseen löytöeläinten hoitopaikkaan. Tuotantoeläimille järjestetään yleensä joko rehua ja hoitaja paikan päälle. Lomittaja-apua pyydetään päivystävältä johtavalta lomittajalta puhelimen välityksellä. Jos eläinten hoitoa ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää, eläimet voidaan eläinten hyvinvointilain 98 §:n nojalla myös lopettaa, toimittaa teurastettavaksi tai myydä käyvästä hinnasta. Nämä toimenpiteet suoritetaan eläinten omistajan kustannuksella.

12.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Eläinsuojeluilmoitus voi tulla puhelimitse tai sähköpostilla valvontaeläinlääkärille, kunnaneläinlääkärille tai terveystarkastajalle. Ensisijaisesti ilmoitukset on pyydetty tekemään sähköpostilla valvontaeläinlääkäreiden palveluosoitteeseen (valvontaelainlaakari@viitasaari.fi). Ilmoittajan on pääsääntöisesti pystyttävä kertomaan ilmoituksen kohteena olevan eläintenpitopaikan tarkka osoite, eläinten omistajan nimi ja kuvailemaan millä tavalla eläintenpito ei ole asianmukaista. Muutoin tarkastusta ei voida suorittaa.

Jos ilmoitus antaa syyn epäillä, että eläinten hyvinvointilainsäädäntöä ei ole noudatettu, virkaeläinlääkäri tekee eläinsuojelutarkastuksen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Eläinsuojelutarkastuksen suorittajalla on oikeus tarvittaessa ottaa korvaukset tarkastusta varten tarvittavia näytteitä. Käynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Tarvittaessa tarkastus laajennetaan koskemaan muita lainsäädännön vaatimuksia, kuten tunnistamisen ja rekisteröinnin asioita.

Koska yksikössä on kaksi valvontaeläinlääkärinä ja yksi määräaikainen valvontaeläinlääkärinä ja praktikkoeläinlääkäreiden toimenkuvaan kuuluu tarvittaessa eläinsuojelutehtävien hoitaminen, epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset pystytään hoitamaan. Eläinsuojeluilmoitusten määrän lisääntyminen ja tapausten mutkistuminen sekä niiden laadukas hoitaminen työllistävät valvontaeläinlääkäreitä.

Toimintatavat ja jatkotoimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla on esitetty edellä kohdassa 12.

12.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman eläinsuojelurikkomusepäilyä sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitettua luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit, löytöeläintarhat sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Tavoitteena on tarkastaa uudet ilmoituksenvaraiset kohteet vuosittain. Valvontahistorian kertyessä toiminnasta tehdään riskinarviointi ja tarkastustiheys määritellään erikseen sen perusteella. Suurimmassa osassa ilmoituksenvaraisia kohteita tarkastus tehdään kerran kolmessa vuodessa. Jos eläinlajien määrä on suuri, tarkastus tehdään kerran vuodessa.

Nykyinen eläintenpitäjärekisteri mahdollistaa ilmoituksen tekemisen suoraan sähköiseen järjestelmään, josta ei tule valvojalle ilmoitusta. Tämän vuoksi valvontaeläinlääkärin tulee säännöllisesti tarkastaa eläintenpitäjärekisteristä mahdolliset uudet valvontakohteet. Ammattimaisen eläintenpidon tarkastukset tekee pääsääntöisesti valvontaeläinlääkärinä. Näistä tarkastuksista tehdään tarkastuskertomus. Jos havaitaan lainsäädännön vastaista menettelyä, ryhdytään vastaaviin toimiin kuin epäilyn perustuvilla eläinsuojelutarkastuksilla.

12.3 Eläinkuljetukset

Kunnan virkaeläinlääkärillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus, jos on aihetta epäillä, että eläimiä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla. Käytännössä tarkastuksia ei tehdä, koska kuljetusajoneuvon pysäyttäminen liikenteestä vaatii poliisin läsnäolon. Ruokavirasto tekee alueella eläinkuljetusten valvontaa.

Kaupalliseen eläinkuljettajalupaan liittyvän eläinkuljetuskaluston ennakkotarkastuksen tekee ensisijaisesti valvontaeläinlääkärinä. Ennakkotarkastuspöytäkirja lähetetään Ruokavirastoon, joka tekee päätöksen kuljetusluvista.

12.4 Teurastamot ja pienteurastamot

Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastusten tekemiseen teurastamossa ja pienteurastamossa sekä niiden alueella ilman epäilyä eläinsuojelusäädösten vastaisesta toiminnasta. Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset. Teurastamon eläinsuojeluvalvonnan lisäksi, jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että eläinten hyvinvointilainsäädäntöä on rikottu teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, on hänen ilmoitettava asiasta Ruokavirastoon. Paikallisen kunnaneläinlääkäriin määrätään suorittamaan tarkastus kyseisessä pitopaikassa.

Alueella ei ole yhtään teurastamoa.

12.5 Resurssien riittävyys eläinten hyvinvoinnin valvonnassa

Yhteistoiminta-alueen valvontaeläinlääkärit vastaavat eläinsuojeluvalvonnasta alueella. Valvontaeläinlääkärit pyrkivät toteuttamaan käynnit suunnitelmallisesti sekä tekemään myös uusintakäynnit ajallaan. Valvontakäynnin voi tehdä myös joku kunnaneläinlääkäreistä. Päivystysaikana tulevat kiireelliset eläinsuojelutapaukset hoitaa päivystävä kunnaneläinlääkäri tai poliisi. Kaikki päivystysaikana vireille tulleet tapaukset ilmoitetaan valvontaeläinlääkäreille, jotka huolehtivat tehtävien loppuunsaattamisesta.

Eläinsuojelutyöhön käytettäviä resursseja ei ole yksikössä riittävästi, koska tarkastusmäärät ovat kasvaneet. Tapaukset eivät jakaannu vuoden aikana tasaisesti, mikä viivästyttää entisestään asioiden käsittelyä. Kiireisinä aikoina kunnaneläinlääkärit auttavat taustaselvitysten tekemisessä ja jatkoseurannassa. Ajoittain Laukaan ympäristöterveydenhuollon yksikön valvontaeläinlääkärit ovat avustaneet tarkastusten tekemisessä.

13 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

Sivutuotteet ovat eläimistä saatavia elintarvikkeeksi kelpaamattomia eläinjätteitä, joiden keräämistä ja käsittelyä valvotaan eläintautien leviämisen estämiseksi eläimiin tai ihmisiin. Sivutuotevalvontaa suoritetaan vastuujaon mukaisesti kussakin toimipaikassa.

13.1 Sivutuotelaitosten hyväksyntä ja valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ((EY) N:o 1069/2009) muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveysturvasta (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus ((EY) N:o 142/2011) edellyttävät, että sivutuotteita käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla on toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti.

Valvontaeläinlääkäri huolehtii niiden sivutuotealan toimijoiden rekisteröinnin ja hyväksymisen, jotka on määrätty kunnan tehtäväksi. Kunta rekisteröi keräyskeskukset, tekniset laitokset, tilarehustamot ja haaskapaikat sekä hyväksyy varastointilaitokset, tilakohtaiset polttolaitokset ja väliasteen laitokset. Toimijoiden rekisteröinnistä ja hyväksymisestä ja hyväksynnän peruuttamisista on ilmoitettava välittömästi Ruokavirastoon. Hyväksymistarkastuksista on tehtävä tarkastuskertomus. Ruokaviraston sivuilla on nähtävissä ajantasainen lista hyväksytyistä sivutuotelaitoksista. Haaskapaikkojen tiedot kirjataan sähköiseen eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin.

Paitsi hyväksymiään laitoksia, kuntien tulee valvoa eräiden Ruokaviraston hyväksymien laitosten toimintaa. Valvontaeläinlääkäri tekee nämä tarkastukset Ruokaviraston suunnitelman mukaan.

13.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Sivutuotteiden hautaaminen

Suomi on jaettu märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen hävityksen osalta keräilyalueeseen ja syrjäiseen alueeseen. Keräilyalueilla edellä mainittuja raatoja ei saa haudata. Eläimistä saatavista sivutuotteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (783/2015) mukaan Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueelta märehitijöiden raadot on toimitettava hyväksytyyn käsittelylaitokseen, mutta sikojen ja siipikarjan raadot saa haudata.

Kotiteurastuksen sivutuotteilla tarkoitetaan alkuperätilalla omaan elintarvikekäyttöön teurastetuista eläimistä saatuja ruhonosia ja elimiä, joita ei käytetä ihmisten tai tilan omien lemmikkien ruoaksi. Näitä sivutuotteita koskevat samat vaatimukset kuin kokonaisia eläinten raatoja. Hautaamiskielto ei koske myöskään hevosten kotiteurastuksen sivutuotteita. Hautaamisessa on noudatettava yleisiä hautaamisesta annettuja sääntöjä. Jos nautojen tai sikojen kotiteurastuksesta jää jäljelle sivutuotteita, joita ei käytetä elintarvikkeena tai omien lemmikkien ruoaksi, ne voidaan hävittää toimittamalla ne Honkajoki Oy:n hyväksytyyn käsittelylaitokseen. Keräilyn hoitaa rekisteröitynyt toimija.

Haaskakäyttö

Käsittlemättömiä sivutuotteita haaskalla käyttävien toimijoiden on tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta haaskarekisteriin, joka on eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin yhteydessä. Toimija voi tehdä itse ilmoituksen rekisteriin, jolloin ilmoitus on maksuton. Ilmoituksen voi tehdä myös lomakkeella alueen kunnaneläinlääkärille, käytännössä valvontaeläinlääkärille. Tällöin ilmoituksen käsittelystä peritään maksu.

Toimijan tulee tehdä ilmoitus haaskalle viedystä materiaalista kolmesti vuodessa. Ilmoitus tehdään Ruokaviraston lomakkeella, joka palautetaan valvontaeläinlääkärille. Mikäli haaskalle vietävä materiaali on peräisin eri alueelta, kuin missä haaskapaikka sijaitsee, tulee kummankin alueen kunnaneläinlääkärille tehdä ilmoitus. Haaskalle ei saa viedä materiaalia, johon liittyy tautiriski tai eläimiä, joissa on lääkettä. Toimija vastaa itse siitä, että haaskapaikka pysyy siistinä. Haaskapaikkoja tarkastetaan riskiperusteisesti.

Yhteistoiminta-alueella on yhdeksän rekisteröityä haaskapaikkaa, jonne saa viedä tuotantoeläimistä saatavia sivutuotteita. Aktiivisessa käytössä on vain muutama.

14 EHDOLLISUUDEN VALVONTA

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat tukiehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n maksamien suorien tukien saamisen edellytys. Ehdollisuus perustuu lainsäädännön noudattamiseen. Tämän lisäksi tilallisten on mahdollista saada hyvinvointitukea, mikäli tilalla noudatetaan lainsäädäntöä tiukempia kriteereitä, joilla mahdollistetaan eläimille lainsäädännön vaatimuksia paremmat olosuhteet.

Tukivalvonnasta vastaavat ensisijaisesti Ruokavirasto ja Elinvoimakeskukset. Nämä tahot tekevät otannan perusteella tarkastuksia. Lisäksi muilla tarkastuskäynneillä tehtyjen havaintojen perusteella Ruokavirasto voi laajentaa tarkastuksen koskemaan myös tukiehtoja. Kaikki eläinsuojelutarkastusten pöytäkirjat toimitetaan tiedoksi Ruokavirastoon, jossa arvioidaan, onko tarvetta tehdä havainnoista hallinnollinen laajennus.

Ehdollisuuden valvonnassa tarkastetaan Ruokaviraston valvontaohjeen mukaiset asiat. Valvonnan suorittava eläinlääkäri täyttää havaintopöytäkirjan. Eläinsuojeluasioiden lisäksi voidaan tarkastaa alkutuotannon elintarvikehygieniää, tunnistamisen ja rekisteröinnin asioita, lääkkeiden käyttöä sekä ottaa vierasainevalvonnan näytteitä. Havaituista hyvinvoinnin laiminlyönneistä tehdään eläinsuojelulain mukainen määräys korjaustoimenpiteiden suorittamiseen. Uusintatarkastuksen näistä korjausmääräyksistä suorittaa pääsääntöisesti kyseisen alueen valvontaeläinlääkäri.

15 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Suunnitelma sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta.

15.1 Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

Eläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkäriavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkäriavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista. (Eläinlääkintähuoltolaki 2 §)

Järjestäjän tulee järjestää 8 §:n mukaiset palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille. Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen,

vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein (kiireellinen eläinlääkäriapu). Muut 8 §:n mukaiset palvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden sekä 2 momentissa mainittujen ja muiden järjestäjälle tässä laissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi. Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut. (Eläinlääkintähuoltolaki 9 §)

Pohjoisen Keski-Suomen yhteistoiminta-alueella peruseläinlääkäripalvelut, jotka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa, toteutuvat hyvin. Myös vapaa-ajan asukkaille on tarjottu palveluja. Eläinlääkäreillä on mahdollisuus eriyttää tuotantoeläinterveydenhuolto ja valvontatyö akuuttipraktiikasta, jolloin työt saa hoidettu keskeytyksettä. Tavoitteena on eläinlääkäreiden mielekkään työnjaon tukeminen.

15.2 Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu

Eläinlääkintähuoltolain 9 §:n nojalla järjestäjän on määritettävä järjestämisvastuunsa laajuus.

Palvelutarpeen arviointi

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden palvelutarpeen arviointi on toteutettu oman resurssitarpeen (oman tuotannon ylläpitäminen) ja yksityisen toiminnan laajuuden määrittämisellä.

Eläinlääkäripalvelujen markkinakartoitus Pohjoisessa Keski-Suomessa

Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun määrittämiseksi ja alueellisen palveluntarjonnan kartoittamiseksi on koottu tiedot alueella toimivista yksityisistä eläinlääkäripalveluiden tuottajista syksyllä 2025. Tiedot kerättiin ELTE Eläinlääkäripalvelujärjestelmästä, jonka mukaan Pohjoisessa Keski-Suomessa toimii yksi pieneläinklinikka ja kolme eläinlääkäriä tuottaa yksityisiä peruseläinlääkäripalveluita.

Eläinlääkäripalveluiden tuottajille lähetettiin kysely, jolla selvitettiin toiminnan laajuutta ja luonnetta. Kysely lähetettiin yksityisille palvelun tarjoajille, jotka ovat ilmoittaneet toimivansa Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden tai naapurikuntien alueella. Kysely lähetettiin 10 toimijalle, joista 3 vastasi kyselyyn. Vastaajista yksi tuotti säännöllisesti yksityisiä eläinlääkäripalveluita Pohjoisessa Keski-Suomessa. Lisäksi tietoja kerättiin yritysten verkkosivuilta.

Vastausten ja selvitysten perusteella eläinlääkäripalveluita on alueella tarjolla pienikokoisille seura- ja harrastuseläimille arkena päiväaikaan ja rajoitetusti ilta-aikaan. Tuotantoeläimille ja pitopaikoissa pidettäville muille eläinlajeille palveluntarjontaa oli tarjolla rajoitetusti. Lisäksi Jyväskylässä on yksi

ympäri vuorokauden päivystävä yksityinen pieneläinsairaala, joka toimii Keski-Suomen alueen lemmikkieläinpäivystyksen tuottajana ostopalvelusopimuksen mukaisesti.

Yksityisillä eläinlääkäriasemilla on samankaltainen laaja peruseläinlääkäripalveluvalikoima kuin kunnaneläinlääkäriin vastaanotoilla, joka sisältää muun muassa rokotuksia, tavanomaisten tulehdus- ja aineenvaihduntasairauksien hoitoa, tuki- ja liikuntaelinsairauksien tutkimuksia ja hoitoa, näytteenotto- ja kuvantamispalveluita, kastraatio- ja sterilisaatioleikkauksia ja perustason hammashoitoa. Lisäksi osalla klinikoista on tarjolla erikoistasoisia eläinlääkäripalveluita, kuten esimerkiksi erityisosaamista vaativaa kirurgiaa ja hammastoimenpiteitä.

Oman tuotannon ylläpitämisen tarpeet

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden eläinlääkintähuollon resurssitarve on selvitetty syksyllä 2025. Eläinlääkintähuollon eläinlääkäriresurssit ovat 2.1.2026 alkaen 6,7 htv:tta. Lisäksi yksikössä on kaksi valvontaeläinlääkäriä virkaa, joista toiseen kuuluu vastaavan eläinlääkäriin tehtävät ja yksi määräaikainen valvontaeläinlääkäri virka. Tarvearviossa on huomioitu tilakäynneillä matkoihin kuluva pidempi aika vastaanotolla tapahtuvaan sairaskäyntiin verrattuna. Lisäksi on huomioitu ympärivuorokautinen suurelänpäivystys. Päivystysten järjestämisessä on huomioitava äkilliset poissaolot siten, että työn kuormittavuus ei ole kohtuuton ja että lepoajat toteutuvat. Eläinlääkintähuoltolain 1 §:n mukaan uudessa laissa säädetään eläinlääkäripalveluiden lisäksi elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamistyöstä kunnissa.

Järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut

Eläinlääkintähuoltolain 8.1 §:n mukaisen luettelon kaikkien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen alueelliseen järjestämisvastuuseen on tarpeellista kyseisten palvelujen riittävän alueellisen saatavuuden sekä laissa järjestäjälle säädettyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi. Näitä ovat muun muassa kiireellisen eläinlääkäriin avun saatavuus, valvontatehtävät sekä eläintautivalmius.

Palvelukohtaiset perustelut ovat seuraavat:

- 1) Yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi; välttämätön osa muita järjestämisvastuuseen kuuluvia eläinlääkäripalveluita (mm. rokotus), joten kuuluu aina järjestämisvastuuseen.
- 2) Kissojen ja koirien tunnistusmerkintä; koiran tunnistusmerkintä on lakisääteinen velvollisuus koirien omistajille, joten on välttämätöntä varmistaa palvelun saatavuus kaikissa tilanteissa. Koirien ja kissojen tunnistusmerkintä on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonnassa on varauduttava tunnistusmerkintään kerralla suuri määrä eläimiä, joten on tärkeää varmistaa, että kunnaneläinlääkärit voivat toimia tässä tehtävässä.
- 3) Eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveys sääntö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten

pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen, sillä eläinterveyskäynnit koskevat tuotantoeläimiä ja toteutetaan pääasiassa osana terveydenhuoltokäyntejä.

4) Rokotus; Kansanterveydellisistä syistä on varauduttava ihmisten ja eläinten välillä leviävien tarttuvien tautien (kuten rabies, leptospira) ennaltaehkäisyyn nopeasti käynnistettävillä rokotuksilla. Tämän vuoksi palvelun on kuuluttava järjestämisvastuuseen. Rokotukset ovat olennaisia infektioautien ehkäisyssä. Vähentämällä infektioautien esiintymistä edistetään sekä eläinten että ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Kansanterveyttä edistetään rokottamalla eläimiä vaarallisia zoonooseja kuten rabiesta vastaan sekä vähentämällä muiden eläintautien esiintymistä ja siten mikrobilääkkeiden käyttöä infektioautien ja niiden jälkitautien hoidossa. Rokottaminen on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintautivalmiuden vuoksi on varauduttava tarvittaessa rokottamaan kerralla suuri määrä eläimiä esimerkiksi epidemiatilanteessa, tai laittomasti maahantuotuja eläimiä.

5) Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet; ihmisten ja eläinten välillä leviävät loiset (muun muassa heisimadot ja suolinkaiset) on voitava estää, palvelun riittävydestä on huolehdittava ja mahdolliseen nopeaan lääkitystarpeen lisääntymiseen on varauduttava sisällyttämällä palvelu järjestämisvastuuseen. Vähentämällä loistautien esiintymistä edistetään eläinten terveyttä ja hyvinvointia koko Suomessa. Tietyt loistaudit ovat zoonooseja, ja siten loisten häädöllä ja ehkäisyllä edistetään myös kansanterveyttä. Loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet on sisällytettävä järjestämisvastuuseen, koska muualla laissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaaminen sitä edellyttää. Eläintautivalmiuden näkökulmasta on varauduttava lääkitsemään kerralla suuri määrä esimerkiksi laittomasti maahantuotuja eläimiä.

6) Suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettäminen; suun terveydenhuollon kohtuuhintaisten palvelujen riittävyys on varmistettava koko alueella sisällyttämällä nämä järjestämisvastuuseen. Yksityinen toimija voi valita asiakkaansa, joten suun terveydenhuollon järjestäminen on viime sijassa järjestäjän vastuulla. Kunnallisessa eläinlääkintähuollossa tarjottavat suun terveydenhuoltoon liittyvät perustoimenpiteet eivät merkittävästi vaikuta markkinoiden toimintaan.

7) Sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

8) Lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

9) Kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle; kuuluu järjestämisvastuuseen aina tuotantoeläinten osalta, ja kohtuuhintaisen palvelun saatavuus on välttämätöntä varmistaa järjestämisvastuuseen sisällyttämällä myös kissojen osalta eläinsuojelullisista syistä (kissapopulaatioiden syntymisen estämiseksi). Kissojen hallitsematon lisääntyminen ja kissan päätyminen kulkukissaksi johtavat eläinten hyvinvointiongelmien. Lisäksi kissat voivat levittää eläintauteja ja zoonooseja, joista seuraa riskejä eläinten ja ihmisten terveydelle. Löytöeläinten talteenotto on eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa (693/2023) kunnille asetettu velvoite, ja tehostamalla kissojen kastraatioita ja sterilisaatioita vähennetään kuntien kustannuksia löytöeläinten osalta. Koirien kastraatio sisällytetään myös järjestämisvastuuseen palvelun saatavuuden

varmistamiseksi. Yksityinen toimija voi valita asiakkaansa, joten koiran kastraation järjestäminen on viime sijassa järjestäjän vastuulla. Koiran kastratio voi olla välttämätön harvinaisessa tilanteessa, jossa uroskoiran todetaan kantavan *Brucella canis* -bakteeria. *Brucella canis* voi tarttua myös ihmiseen.

10) Sairaalan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin; kuuluu olennaisena osana kiireelliseen eläinlääkärinapuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

11) Sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksutusmahaleikkaus; kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

12) Perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitetulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkahoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon; kuuluu kiireelliseen eläinlääkärinapuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

13) Synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus; kuuluu kiireelliseen eläinlääkärinapuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen

14) Eläimen lopetus. Kuuluu kiireelliseen eläinlääkärinapuun ja kuuluu lain 9 §:n mukaan aina järjestämisvastuuseen.

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettu huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut. Kiireettömiä eläinlääkäripalveluita on tarjolla lemmikkieläimille, mutta sisällyttämällä välttämättömät palvelut järjestämisvastuuseen järjestäjä varmistaa, että palveluita on saatavilla kaikissa tilanteissa ja myös poikkeuksellisissa olosuhteissa. Järjestämisvastuun taustalla on järjestäjän viimekätinen järjestämisvastuu eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaisten palvelujen järjestämisessä.

15.3 Palvelujen järjestämistavat

Järjestäjä tuottaa eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä tarkoitetut palvelut pääasiassa itse. Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalvelut ostaa pieneläinpäivystyksen Jyväskylän kaupungilta. Päivystävä klinikka on Jyväskylän Evidensia. Muita sopimuksia yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien kanssa ei ole.

Puhelinneuvonta

Pohjoisen Keski-Suomen yhteistoiminta-alueella ajanvarausaika on arkisin klo 8.00–9.30. Pihtiputaan ja Saarijärven yhteisvastaanotoilla on käytössä erilliset tuotanto- ja pieneläinten ajanvarauspuhelimet. Virka-aikana eläinlääkäriin saa kiinni matkapuhelimista, mutta eläinlääkäriin ollessa toimenpiteessä, asiakas voi jättää soittopyynnön puhelinvastaajaan. Saarijärven ja Karstulan vastaanotoilla on lisäksi

käytössä nettiajanvaraus. Päivystysaikana arkin klo 16.00–8.00 ja viikonloppuisin eläinlääkärin tavoittaa päivystysnumerosta, joka on maksullinen. Pieneläinpäivystys on eriytetty pieneläinklinikalle.

15.4 Eläinlääkäripalvelujen saatavuus

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaan järjestämismvastuuseen kuuluvien palvelujen tulee olla saatavilla niitä kotieläimiä varten, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka on järjestäjän alueella. Eläinten pitopaikassa annettavien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla järjestäjän alueella pidettäviä kotieläimiä varten. Järjestämismvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla palveluiden käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Saatavuustavoitteet

Kiireellisen eläinlääkärinavun tavoitteena on, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 %:ssa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettava siten, että 90 %:ssa tapauksista päivystävän tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, pitopaikkakäynti- tai vastaanottoaika tulisi järjestyä kahden viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit, sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset olisi lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, tai jos asiakkaalla on toiveita esim. vastaanottoajan suhteen, voivat jonotusajat olla pidemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää eläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä.

Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Järjestäjä pystyy seuraamaan eläinlääkäripalvelujen saatavuutta asiakaskyselyjen avulla. Maakuntaudistusselvitysten yhteydessä tehtiin vuonna 2016 asiakaskyselyjä eläinlääkäripalvelujen saatavuudesta.

Eläinlääkäripalveluiden osalta valitukset ja korvauspyynnöt käsittelee ympäristölautakunta. Tarvittaessa pyydetään lausuntoa Eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnalta. Valvontatoimista tehdyt valitukset käsittelee Hämeenlinnan hallinto-oikeus ja muut kantelut ja valitukset se viranomaisen, jolle valitus on kohdistettu.

Alueella on jouduttu käsittelemään eläinlääkäripalveluita ja valvontatoimia koskevia asiakasvalituksia ja korvauspyyntöjä.

15.5 Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen

Ruokavirasto ohjeistaa, että yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi. Tarvittaviin toimitiloihin kuuluvat asianmukaisesti varustellut vastaanottotilat sekä toimistohuoneet, autotalli ja riittävät varastotilat. Huoneenlämmössä, viileässä ja jääkaappilämpötilassa säilytettäville lääkkeille ja muille tarvikkeille (esim. näytteet ja tutkimusvälineet) on oltava omat varastotilansa. Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloineen kuuluvat jokaiseen toimipisteeseen. Päivystäjän tilapäiseen majoittumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat järjestetään yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan. Järjestäjän vastuulla on huolehtia, että sillä on itse tuottamiaan eläinlääkäripalveluja varten tarkoituksenmukaiset työvälineet.

Yhteistoiminta-alueella on kolme vastaanottoa, joista kaksi on yhteisvastaanottoja. Pihtiputaalla on vuonna 2021 remontoitu yhteisvastaanotto. Vastaanotolla on kaksi toimenpidehuonetta, odotustila, asiakas-wc, leikkaussali, hevoselle hoitotilat, jossa on pakkopilttuu, laboratorio, sekä tarvittavat varasto-, välinehuolto- ja sosiaalityilat. Lämpimään autotalliin mahtuu kolme autoa. Vastaanotolla on kaksi huonetta sijaisten majoittumista varten. Vastaanoton vartiointi tapahtuu hälytysjärjestelmän avulla, mutta valitettavasti hälytysjärjestelmä on ollut poiskäytöstä toistuvien häiriöiden vuoksi.

Toinen yhteisvastaanotto on Saarijärven Tarvaalassa. Siellä on kaksi toimenpidehuonetta, odotustila, asiakas-WC, laboratorio ja välinehuollon tila, sosiaalityilat, siivouskomero, varasto lääkkeille ja tarvikkeille sekä kahden auton lämmin autotalli. Taukotilaa on mahdollista käyttää päivystäjän majoittumiseen, mutta pidempi aikaisille sijaisille on järjestynyt asunto vastaanoton välittömästä läheisyydestä.

Karstulan yhden eläinlääkärin vastaanotto on siirtynyt vuonna 2021 uusiin tiloihin, joissa on toimenpidehuone, välinehuollon tila, sosiaalityilat ja varasto. Karstulan vastaanoton yhteydessä ei ole omaa lämmintä autotallia, mutta syksystä 2024 Karstulan kunnan kanssa on sovittu vastaanoton yhteydessä olevan kiinteistön käytöstä autotallina toistaiseksi.

Järjestäjä on huolehtinut kaikkien vastaanottojen siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Kaikilla vastaanotoilla on jääkaapit lääkkeiden säilyttämistä varten ja pakastimet kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen. Yhteistoiminta-alueella on eläinlääkäreiden käytössä ympäristöpalveluiden tarjoama KliniQ potilastietojärjestelmä, joka on kaikkien eläinlääkäreiden käytössä. Vastaanottokohtainen väline- ja kalustelista on laadittu ja kaikkien vastaanottojen varustus pyritään pitämään riittävänä ja hyvässä kunnossa.

15.6 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Järjestäjän on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireellistä eläinlääkäriapua on annettava kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille, jollei voida pitää olosuhteisiin nähden kohtuullisena, että eläin viedään saamaan eläinlääkäriapua järjestämismääräyksessä olevan järjestäjän alueelle.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat toimenpiteet, joiden suorittamisella voidaan poistaa tai olennaisesti lievittää eläimelle aiheutuvaa kipua, tuskaa tai kärsimystä.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Eläinlääkäripäivystys on järjestetty maakunnallisesti yhdessä muiden Keski-Suomen ympäristöterveydenhuollon yksiköiden kanssa. Sopimuksen mukaisesti Jyväskylän kaupunki vastaa maakunnallisen eläinlääkäripäivystyksen ja siihen liittyvän keskitetyn suurelänpäivystyspuhelinpalvelun suunnittelusta ja kehittämisestä yhteistyössä sopijaosapuolten kanssa. Sopijapuolet järjestävät yhdessä suurelänpäivystyksen sopimuksen tarkoittamalla alueella. Jyväskylän kaupunki järjestää eriytetyn maakunnallisen lemmikkieläinpäivystyspalvelun ja vastaa sen hallinnoinnista. Pienelänpäivystys on järjestetty ostopalvelusopimuksena Jyväskylän Evidensialta.

Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden alueella suurelänpäivystys on järjestetty vuoden 2026 alusta yhdellä koko alueen kattavalla päivystysalueella. Päivystysvuorojen tiheys perustuu virkamäärään ja on 1:6,7. Päivystysnumerot ovat maksullisia ja numerot löytyvät ympäristöpalveluiden kotisivuilta sekä eläinlääkärien vastaajista.

Päivystävät eläinlääkärit hoitavat eläinsuojelutehtäviä tarvittaessa yhteistyössä poliisin kanssa.

15.7 Eläinterveyskäynnit

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 ("eläinterveys säännöstö") 25 artiklassa. Eläinterveyskäynneistä tulee järjestää kaikille muille eläimille paitsi lemmikkieläimille. Vastuu eläinterveyskäynnin tilaamisesta on toimijalla. Toimija tilaa käynnin itse valitsemaltaan eläinlääkäriltä ja myös vastaa käynnin aiheuttamista kustannuksista. Eläinterveyskäynnin voi tehdä myös yksityinen eläinlääkäri. Eläinterveyskäynnit ovat luonteeltaan neuvontaan painottuvia ja erityisesti käynneillä käsitellään bioturvaan ja tarttuvien eläintautien torjuntaan liittyviä asioita. Käyntien sisällöstä ja käyntitiheydestä ei ole tarkasti säädetty. Käynti suunnitellaan eläinlajin, eläintenpitomuodon ja toimijan tarpeiden pohjalta. Eläinterveyskäynnin voi yhdistää muuhun eläinlääkärin ennaltaehkäisevään terveydenhoitoon painottuvaan käyntiin pitopaikassa, ja se on mahdollista yhdistää myös valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman mukaiseen käyntiin.

15.8 Terveystarkastuskäynnit ja -suunnitelmat

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveydenhuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisten yhteistyö täydentää viranomaistoimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Tavoitteena on, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat. Terveydenhuoltokäyntejä tekevän eläinlääkärin ei tarvitse olla virkaeläinlääkäri. Eläinten omistaja voi siten halutessaan käyttää muunkin kuin kunnaneläinlääkärin palveluja terveydenhuoltoon, mutta muiden eläinlääkäreiden saatavuus on usein rajallinen.

Valtakunnallisia terveydenhuolto-ohjelmia tällä hetkellä ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Sikalat ovat kuuluneet Sikavaan noin 90-prosenttisesti jo lähes vuosikymmenen. Nautatilojen lukumäärä Nasevassa on viime vuosina kaksinkertaistunut vuoden tai parin välein ja on nyt selvästi yli puolet tiloista. Sekä nähtävissä oleva kehityskulku että elintarviketeollisuuden, viljelijäjärjestöjen ja valtionhallinnon yhdessä asettamat tavoitteet ennakoivat, että Naseva lähivuosina tulee kattamaan lähes kaikki nautatilat samaan tapaan kuin Sikava nyt kattaa lähes kaikki sikalat.

Terveydenhuoltotyö vaatii eläinlääkäreiden lisäkouluttautumista, jotta pystytään vastaamaan haasteisiin. Terveydenhuoltokäynnit pitäisi saada jakautumaan tasaisesti ympäri vuoden, jolloin niiden tekeminen tapahtuisi sujuvammin. Terveydenhuollon kysyntään yritetään ja on pystytty vastaamaan. Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen edellyttämät tiheimmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit. Alueen kaikki praktikot tekevät terveydenhuoltotyötä.

15.9 Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut

Lain 17 §:ssä säädetään muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Täydentävien palveluiden osuus Pohjoisen Keski-Suomen ympäristöpalveluiden eläinlääkäripalvelutuotannosta on vähäinen eikä sillä ole vaikutusta yksityisten toimijoiden toimintaedellytyksiin. Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen sisällyttäminen järjestämisvastuuseen täydentävänä palveluna on tarpeellista osaltaan laissa järjestäjälle säädettyjen muiden tehtävien hoidon turvaamiseksi ja kunnaneläinlääkärin työn mielekkyyden säilyttämiseksi sekä potilaan kuljetukselta välttymiseksi.

Muut kuin lakisääteiseen järjestämisvastuuseen kuuluvat eläinlääkäripalvelut tulee hinnoitella markkinaehtoisesti. Palveluita tuotetaan rajatusti yksityistä palveluntuotantoa täydentävänä.

Täydentävinä toimenpiteinä järjestämisvastuun ulkopuolelta voidaan järjestää kunnaneläinlääkärin työn mielekkyyden, työvoiman pitovoiman ja saatavuuden turvaamiseksi:

- 1) Perustasoiset ultraäänikuvantamistutkimukset tilanteissa, joissa sairaan eläimen asianmukainen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi sitä edellyttää. Viivytyksetön kuvantamistutkimus on usein tarpeen asianmukaisen diagnoosin ja jatkohoidon tarpeen määrittämiseksi annettaessa kiireellistä eläinlääkäriapua.
- 2) Lisääntymiseen liittyvät perustasoiset tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymiseen liittyvä perustasoinen hoito myös muille kuin elintarviketuotantoeläimille. Kunnaneläinlääkäri ei ole aina ennen hoitotoimenpidettä mahdollista selvittää luotettavasti, pidetäänkö eläintä elintarviketuotantoeläimenä vai lemmikkinä. Lisääntymiseen liittyviä yksityisiä palveluita pitopaikkoihin on alueella tarjolla vähän.
- 3) Perustasoinen, esim. vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä sairauden hoito myös muille kuin elintarviketuotantoeläimille. Yksityisten palvelujen tarjonta eläinten pitopaikkoihin on alueella vähäistä.
- 4) Leikkaushoito henkeä uhkaavissa hätätilanteissa kaikille eläinlajeille, kun eläintä ei voida kuljettaa jatkohoitoon. Leikkaushoidon viivästyminen voi aiheuttaa eläinsuojellisen ongelman tai hengenvaaran eläimelle, mikäli eläin ei ole kuljetuskuntoinen tai jatkohoitoa yksityisellä palveluntuottajalla ei ole saatavilla. Lisäksi muunlainen kiireetön perusleikkaus kissoilla ja koirilla, kuten esimerkiksi koiran sterilisaatioleikkaus, tyräleikkaus, silmän poisto, matorauhasleikkaus tai yksinkertaiset amputaatiot, joiden avulla ylläpidetään osaamisvalmiutta kiireellisiin hätäleikkauksiin. Myös eksoottisten eläinten perusleikkauksista, joita on esimerkiksi kanin kastroatioleikkaus, saatava osaamisvalmius on tärkeää eksoottisten lemmikkieläinten peruspalveluiden turvaamiseksi.
- 5) Kastroatiot muille kuin eläinlääkintähuoltolain 8 §:ssä luetelluille eläinlajeille. Yksityisten palvelujen tarjonta eläinten pitopaikkoihin on alueella vähäistä.
- 6) Järjestämisvastuuseen kuuluva muu kuin kiireinen eläinlääkäriapu sekä täydentävät palvelut yhteistoiminta-alueella oleville lemmikkieläimille, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka ei ole yhteistoiminta-alueella. Kunnaneläinlääkäri ei ole aina luotettavasti mahdollista selvittää ennen toimenpidettä eläimen omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikkaa.
- 7) Yhteistoiminta-alueella sijaitsevien elintarviketuotantoeläintilojen pitopaikkojen, jotka sijaitsevat yhteistoiminta-alueen ulkopuolella, eläinten terveyden- ja sairaanhoito, mikäli tilan terveydenhuollosta vastaa yhteistoiminta-alueen kunnaneläinlääkäri. Näin turvataan pitopaikkojen eläinterveyden kokonaisuuden hallinta.

15.10 Julkisin varoin tuettuja eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus

Järjestämisvastuuseen kuuluvien julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalvelujen tuottajaan sovelletaan, mitä eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetussa laissa (19/2003) säädetään eräiden yritysten velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa tai laatia eriyttämislaskelma yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, erilliskirjanpitoon liittyvästä avoimuusvelvollisuudesta, tietojen säilyttämisestä ja kokoamisesta sekä ministeriön ja muiden viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista.

Järjestäjän tulee koota ja omien tulojensa lisäksi kuvata tiedot palkkioista, joita kunnaneläinlääkärit ovat perineet järjestämismvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista, vähennettyinä palkkioiden hankkimiseen kohdistuvilla kuluilla. Edellä 1 momentissa mainitun lain säännöksiä tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista sovelletaan myös mainittuihin tietoihin. (Eläinlääkintähuoltolaki 33 §)

16 SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

16.1 Kunnan suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma hyväksytään kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimielimessä. Yhteisen valvontasuunnitelman osana on luontevaa hyväksyä myös eläinlääkintähuollon suunnitelma, vaikka eläinlääkintähuoltolaki ei sitä erityisesti edellytä. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö ei edellytä toiminnanharjoittajien kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti tulee toiminnanharjoittajille varata vaikutusmahdollisuuksia. Asian vireilläolosta voidaan ilmoittaa sopivalla tavalla viranomaisen harkinnan mukaan. Tiedotus on syytä kohdistaa myös yksityisiin eläinlääkäripalvelujen tuottajiin.

Järjestäjä päivittää eläinlääkintähuollon suunnitelmansa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. On tärkeää, että järjestäjän suunnitelman päivittämiseen osallistuvat sekä valvontaeläinlääkärit että praktikkoeläinlääkärit. Päivitetty eläinlääkintähuollon suunnitelma tallennetaan VYHA:aan. Ruokavirasto arvioi kuntien suunnitelmat. Suunnitelmien päivityksessä ja suunnitelmien arvioinnissa on huomioitava aikaisempien vuosien toteutumisen arviointi ja muulla tavoin kertynyt palaute.

Järjestäjä arvioi suunnitelmansa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatii siitä arviointiraportin. On suositeltavaa, että raportin hyväksyy asianomainen lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, joka myös käsittelee korjaustoimenpiteitä. Kunta seuraa terveydenhuoltokäyntien ja valvontatehtävien toteutumista myös vuoden aikana ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi.

16.2 Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Kaikki eläinlääkärit pitävät kuukausitasolla tilastoa sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien ja virkatehtävien määristä. Kerätyt tilastot liitetään kunnan suunnitelman toteutumisen arviointiin ja toimitetaan Ruokavirastolle

16.3 Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla helmikuun loppuun

mennessä ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnoista. Ruokavirasto kerää VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot kunnista. VASU-raportoinnin toteutumisesta vastaa ensisijaisesti vastaava ympäristöterveystarkastaja.

Ruokavirastoon toimitettavien valvontatehtäviä koskevien asiakirjojen lähettämisestä kukin eläinlääkäri huolehtii itse.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuskertomukset/päätökset
- pakolliseen zoonosivalvontaan ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvät tarkastuskertomukset
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

16.4 Toiminnan kehittäminen

Järjestäjän on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat ja seurattava tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä.

- Aiemmin tavoitteena on ollut pystyä vastaamaan yhä enenevään terveydenhuollon kysyntään hyvällä ammattitaidolla. Tämä tavoite on edelleen ajankohtainen.
- Aiemmin tavoitteena on ollut pysyä riittävästi ajan tasalla tarttuvien eläintautien vastustamisen osalta. Tätä jatketaan edelleen erityisesti osallistumalla tarttuvia eläintauteja koskeviin koulutuksiin.
- Aiemmin tavoitteena on laajentaa alkutuotannon valvonta koskemaan muitakin säännöllisesti valvottavia alkutuotannon osa-alueita eli käytännössä kanaloita ja kalastajia. Tämä tavoite on edelleen ajankohtainen.

LIITELUETTELO

Liite 1. Resurssitarpeen arviointi

LIITE 1. RESURSSITARPEEN ARVIOINTI

1. Eläinmäärät ympäristöpalveluiden alueella

- a. Tuotantoeläintilat (lkm) Eläintenpitäjärekisteristä (haku elokuussa 2025. HUOM. sis. saman toimijan kaikki pitopaikat omiaan)
- Nautojen pitopaikat **243**
  - Sikojen pitopaikat **12**
  - Lampaiden- ja vuohien pitopaikat **161**
  - Hevosten pitopaikat **173**
  - Siipikarjan pitopaikat
    - Kanat **221**
    - Anka **15**
    - Kalkkuna **10**
    - Hanhi **2**
  - Vesiviljelypitopaikat **6**
  - Turkistarhat **2**
  - Tarhatun riistan pitopaikat **8**
  - Mehiläistarhat **30**
  - Muut tuotantoeläinyksiköt
    - Luonnonravintolammikot **26 toimijaa**
- b. Lemmikit (lkm)
- Arvio lemmikkien määrästä **3 466** (1/8 asukasmäärä)

2. Eläinlääkäripalvelut

- a. **Terveystuotosopimukset** (vuoden 2024 luvut)

Nauta

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus 195 (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa 141 (lkm)

Terveystuotopitopaikkojen osuus: noin 72 %

Sika (pois lukien kotitarvesikalat)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus 2 (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa 2 (lkm)

Terveystuotopitopaikkojen osuus: 100 %

Siipikarja

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus *tietoa ei saatavissa* (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa 0 (lkm)

Terveystuotopitopaikkojen osuus (0% kaikista siipikarjan pitopaikoista)

Muut terveystuotosopimukset

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus *tietoa ei saatavissa* (lkm)

Pitopaikat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa 2 (lkm)

Yhden terveydenhuoltokäynnin resurssitarve on keskimäärin 1 htp. 1 htv = 220 htp

- *Arviolta TH-vuosikäyntejä 145 kpl -> 145 htp ja TH-tilannekatsauksia 145 kpl -> 73 htp, Yht. 218 htp*

Terveydenhuoltotyön resurssitarve, 1 htv

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta (vuoden 2024 luvut)

Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)

- *Sairaskäynnit virka-aikana 1423 (lkm)*
  - o *kun 1 htp on 3 sairasmatkaa, niin 1 htv on 660 sairasmatkaa, tällöin tarvitaan 2,2 htv*
- *Sairaskäynnit päivystysaikana 473 (lkm)*

Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla

- *Sairaskäynnit virka-aikana 3408 (lkm)*
  - o *kun 1 htp on 5 sairaskäyntiä, niin 1 htv on 1100 sairaskäyntiä, tällöin tarvitaan 3,1 htv*
- *Sairaskäynnit päivystysaikana 37 (lkm)*

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve

- *Terveydenhuoltotyön resurssitarve: 1 htv*
- *Muiden eläinlääkäripalveluiden resurssitarve: 5,3 htv*
- *Yht. 6,3 htv, mutta käytännössä päivystyksen järjestämisen kannalta resurssitarve 6,7 htv*

3. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet (lkm)

- **Kennelit 2**
- **Hevostallit 17**
- **Riistanhoidolliset tarhat 4**
- **Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat 2**
- **Eläinhoitolat 2**
- **Kotieläinpihat 5**
- **Yht. 33**

b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (lkm)

- **Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista**
- **Power BI raportin perusteella v. 2025 toimitettuja asiakirjoja oli 192, joista 37 päätöstä**

c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta

- **Pysyvät eläinnäyttelyt 1**
- **Eläinkuljetusten valvonta**

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve 0,8 htv x 2 -> 1,6 htv

4. Eläinten terveyden valvonta

a. Terveysvalvonta

- **Pakolliseen terveystarkastukseen kuuluvat pitopaikat (lkm)**
  - **Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat 6**
  - **Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta 2**

- Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvat pitopaikat (lkm)
  - Maedi-visna / CAE **3**
  - Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD) **3**
- b. Muu eläinten terveyden valvonta
  - Turkistarhoja **2**
  - Ulkona pidettävien sikojen pitopaikkojen määrä **5**
  - Hyväksytyjen vesiviljelypitopaikkojen määrä **5**
- c. Eläinten tuonnin ja viennin valvonta
  - Traces eläinterveystodistukset sisämarkkinasiirtoihin

Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve 0,2 htv

5. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

- a. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan yhteydessä valvotaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä
- b. Power BI raportin perusteella 2025 toimitettuja asiakirjoja oli 15

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan resurssitarve 0,2 htv

6. Sivutuotevalvonta

- a. Sivutuotealan laitokset ja toimijat: hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta
- b. Polttolaitos **1**
- c. Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta
- d. Haaskatoiminnan valvonta **9** toimijaa

Sivutuotevalvonnan resurssitarve 0,1 htv

7. Vierasaine- ja lääkekirjanpidonvalvonta

- a. Vuonna 2025 otettiin 6 vierasainevalvontanäytettä
- b. Lääkekirjanpidon ja lääkevahinkoselvitysten tekeminen avin pyynnön mukaisesti

Vierasaine- ja lääkekirjanpidon valvonnan resurssitarve 0,05

8. Elintarvikevalvonnan resurssitarve

- a. Valvontakohteiden lkm
  - 11 laitosta -> 15 tarkastusta -> 30 päivää
  - 100 nautatilaa -> 20 tarkastusta / vuosi -> 30 päivää
  - 10 muuta alkutuotannon tarkastusta (kananmunat, hunaja, liha, kalastus, vesiviljely) -> 15 päivää
  - valvonnat yht. 75 päivää -> 0,34 htv
- b. Muut elintarvikevalvontatyö
  - tiimipalaverit ym. laaturyhmäpalaverit 1kk/v
  - elintarvikevalvonnan koulutukset 1kk/v
  - yht. 0,16 htv
- c. *Elintarvikevalvonnan resurssitarpeen laskeminen on vaikeaa, koska valvonnan toteuttamisessa on merkittäviä puutteita. Laskennassa ei ole huomioitu uusintatarkastusten määrää, todellisuudessa uusintoja voisi olla kolmasosaan tarkastuksia, jolloin elintarvikevalvontaan menisi 0,6 htv.*